

Mi az, hogy normális?

Harold Pinter: A gondnok

Két fivér él együtt egy fedél alatt: a normális Mick és "dilis" bátyja, Aston. Életükbe berobban Davies, a csavargó, és porszem kerül a gépezetbe. Ez a handabandázó figura a maga közönséges módján helyet keres itt magának. Aston menekítette meg egy kocsmai verekedéstől, ő ajánlja fel neki először, hogy maradjon itt gondnoknak – természetesen tehát, hogy őt igyekszik megnyerni magának. Mikor kiderül, hogy Mick itt az igazi tulajdonos, és ő ajánlja neki a gondnoki állást, iránta mutat feltétlen lojalitást. De úgy érzi, igazán biztos helye csak akkor lesz, ha a két embert kijátssza egymás ellen – s ezzel már túllő a célon: minden kétségbeesett próbálkozása ellenére mennie kell...

Ez Pinter története. Ha igaz. Valójában teljes biztonsággal nem állítható semmi az eseményekről, a szereplőkről, mint ahogy a szereplők sem tudják, mi az igaz a másik kijelentéseiből, ugyanúgy az előadás is végig bizonytalanságban tartja a nézőt.

A Pesti Színház színpadán zöld-szürke minden. Felismerhető berendezési tárgyak (ágy, szekrény, szék, fogas. mosdó...) keverednek töméntelen egymásra hanyott kacatnak tűnő, de néha funkciót kapó holmival. Aston ide hordja össze a magányos bolyongásai során összeszedett, számára valamilyen okból fontos dolgokat: a kanyarító-fűrész békésen megfér a Buddha-szoborral.

A nyitóképben egy mozdulatlan, a környezetbe simuló alak pattan fel hirtelen, s mint egy gyanakvó állat feltérképezi, birtokba veszi az őt körülvevő teret, az ő terét; bonyolult, kitekert mozdulatsora talán egy feltételezett veszély elhárításának kísérlete. Furcsa szorongást keltő bolond – gondolhatnánk, pedig mint később kiderül ő Mick (Seress Zoltán) a "normális". Itt él (ha igaz), ismernie kellene minden zugot, akkor meg miért ez a második rész elején megismétlődő, bizonytalanságot sugárzó rituális helykeresés? Amint megjelenik egy idegen, Mick fensőbbes és sejtelmes, kiszámíthatatlanul kemény, ugyanakkor határozatlan magatartást vesz fel. Manipulál, irányít, játssza a nagy mágust, aki dróton rángatja az ember-bábukat.

Aston az, aki alapos módszerességgel mindent befest ebben a szobában. Kataton lassúsággal közlekedik a világban, keveset beszél, inkább fizikai és látszat-cselekvésekben (pl. a festegetésben) éli ki magát. Megmenti Davies-t, mint ahogy egy kóbor kutyát sem hagy az ember az utcán, szállást ad neki, de a csavargó ugyanolyan berendezési tárggyá válik számára, mint minden más a szobában. Idehozza őket, aztán látszólag elfeledkezik róluk, nem érdeklik többé. Davies agresszív jelenléte azonban mégis kimozdítja őt állapotából és előhossa sokk-terápiás kezelésének borzalmas emlékét, melyre csak az Ave Maria hangjai hoznak időleges enyhülést. A Hegedűs D. Géza által életre keltett figura magába fordulásával menekül e világból.

A hétköznapi értelemben legnormálisabbnak tűnő Davies primitív állati ösztönösséggel lavíroz az életben maradásért e két ember között, akikkel a sors összehozta. Állandó készenlét és páfordulások jellemzik magatartását, hisz túlélési technikája a feltétlen alkalmazkodás. A felajánlott gondnoki állás vélt biztonságában azonban észrevétlenül kiütközik rajta egyfajta démoni uralkodási vágy, hatalmat érezve kezében. Eperjes Károly játssza (néhol túl) ezt az állandóan vibráló, hol durván, hol pedig szánivalóan közönséges figurát, kinek egész viselkedése nem mutat mást, mint kiolthatatlan vágyat a valahova tartozásra.

Taub János rendezése háromféle deviancia találkozásának és bonyolult kapcsolatrendszerének bemutatására épül. Mick külső megjelenése és viselkedése diszkrétén utal homoszexualitására (erre Pinter nem tesz utalást), Aston devianciája mentál-higi

éniai eredetű, Davies-é szociális.

E három magatartás azonban csak távoli társadalmi konvenciók szerint eltérés a normáktól. Szeretnévgyuk és kapcsolatteremtési kísérleteik – melyek kudarcra ítéltettek – mindenkiben ott munkálnak. A megszerzett kevés kontaktusba is kétségbeesetten kapaszkodnak: Mick akkor válik kegyetlenül ellenségessé Davies-szel, mikor az boldognak nevezi testvérét, aki eddig látszólag nem sokat jelentett számára; Aston akkor teszi ki a szűrét a befogadott csavargónak, mikor megérzi árulását; Davies-ről kiutasításakor lefoszlik a hányaveti nyegleség, számára is fontosabb az emberi kapcsolat a szállásnál.

Az idegen távozása után Aston egy kötéllel, nagy készülődés után, egyetlen mozdulattal a magasba húzza a szoba teljes berendezését – az összehányt kacatok halmozában mégis volt rendszer – és az előadás elején befestett seprűvel takarítani kezd. Az összetört Buddha-szobor cserepeit és Davies emlékét el kell tüntetni, hogy minden visszatérjen a normális kerékvágásba.

De mi az, hogy normális?

DEHELÁN ANNA

Gergelyjárás

Magamról:

17 éve kezdtem el a tanári pályát, ugyanennyi éve munkálkodom azon, hogy a népi játékokat és a jeles napokhoz fűződő szokásokat megtanítsam a gyerekeknek, hogy ezeken keresztül még jobban megismerhessék hagyományainkat, nemzeti kultúránkat.

1986 óta vagyok az óbudai Népzenei Iskola tanára, ahol jelenleg is négy gyermekcsoportom, 53 tanítványom van (III.ker.Kiscelli u.Ált.Isk.,II.ker.Pitypang u.Ált.Isk., és a Kodály Zoltán Ének-Zene Ált.Isk.tanulói). Közel két évtized alatt rendszeresen szerepeltünk művelődési házakban, ezen kívül még színjátszó és néptáncfesztiválokon, rádióban, televízióban s legutóbb Kecskeméten, az országos betlehemes találkozón.

A Budapesti Művelődési Központ szervezésében pedagógusoknak továbbképzést tartok "Dramatikus népszokások" címmel, ahol elméleti és gyakorlati tudnivalókat kapnak a szakkörvezetői munkámról. De nemcsak a fővárosban, hanem vidéken is tartottam ilyen előadásorozatokat. Előkészületben van ezt a témát feldolgozó módszertani könyvem is. Részt veszek a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum programjának megtervezésében és gyakorlati megvalósításában. Az Almássy téri szabadidőközpontban minden héten (a TÉKA gyermektáncház után) kézműves foglalkozást vezetek, amely szintén a hagyományos népi kultúrához kapcsolódik. Nyári gyermektáborokban szintén a naptári ünnepekhez fűződő szokásokkal ismertetem meg a gyerekeket és az érdeklődő tanárokat.

A szokás rövid leírása

Február 3-án, Balázs napján, vagy március 12-én, Gergely napján volt az iskolások ünnepe.

A gergelyjárás szokása elterjedtebb. E nap az iskola téli időszakának befejező napja volt. Ünneplését egyébként IV.Gergely pápa rendelte el 830-ban, Szent Gergely pápa – az iskolák, diákok védőszentjének, a gregorián éneklés megteremtőjének – tiszteletére.